

Cseres Tibor élete és munkássága a rendszerváltás kezdetén ^[1]

A „szerb hadsereg részén minden ötödik halott magyar! Míg Szerbiából jóformán csak az önkénteseket viszik a harctérre, Vajdaságból viszik őket kíméletlenül. Szabadkán a Zorka vegyi üzem elé álltak buszokkal, és a fiatalabb munkásságát egyenesen a harc-térre szállították. Vajdaságban, különösen „szeretik” ilyen célra a magyarokat. A húgom két fia, akik jelenleg Budapesten tartózkodnak, a napokban újabb behívót kaptak Szabadkán. Szegény fé-lénk nép a bácskai magyarság, nem is csoda. Magára van hagyva, ki van szolgáltatva.”

Bevezetés

A *Hideg napok* megjelenésétől fogva, az évek múltán egyre gyakrabban faggatták az író életéről, munkásságáról, alkotói módszeréről, a magyar irodalom, főként a széppróza helyzetéről, magánéletéről, terveiről s az utolsó években életművéről, hitéről.

1971-ben *Bertha Bulcsú* készített vele interjút Visegrád-Szentgyörgypusztán. Ő tette fel a kérdést: „Gondoltál-e már arra, hogy meddig élsz? - Igen. - (hangzott a válasz) Valószínűleg nem élek sokkal tovább, mint ameddig az apám és nagyapám élt. Minden családban vannak energiahasonlóságok. Én körülbelül hetven-hetvenkét évig élhetek. Szerencsével meghosszabbíthatom, ha pechem van, előbb meghalok.”

Talán 1989 végén - az Írószövetség elnökségének terhéől megkönnyebbülten, érzékelve a történelem alakulását, benne sajátját - módosította volna egykor tett vallomását: „Nem vagyok a katasztrófaelméletek híve. Az élet nagy fordulatai a csendes napokban esnek meg. Azt hiszem neveléses lenne, ha életünk nagy fordulatai egybeesnének a történelem nagy fordulataival.” Pedig ez történt. A világ elképesztően nagyot fordult, de ő csak tovább ültette fáját, kedvenc diófáit a kertben, hogy „nőljön a függöny”. Függöny, a természet fúrja ujjai nyomán, függöny, amelynek védelmében törleszteni lehet az önmaga kiállította számlát, ahol háborítatlanul lehet utazni - leeresztett szemhéjak mögött - Gyergyóremetére, a Maros partjáról az ismeretlenbe. És dolgozott szüntelen. A *Foksányi szoros* című művének megjelenésekor nyilatkozta írói terveiről 1985-ben:

„Következő műveim a huszadik század első felének válságos évtizedeiben keresnek járható utat alakjaim (hőseim) számára.” Két fontos mű meg is született ezek közül. A családi ihletésű *Őseink kertje, Erdély* és a nagy tartozás, amit végül is magára kellett vállalnia, a dokumentumok erejével megrendítő és visszahököltető *Vérbozsú Bácskában* című alkotás, amely méltán keltett minden addiginál nagyobb sajtóvisszhangot. Az *Őseink kertje, Erdély* volt az egyetlen műve, amelyet a Rádió sorozat formájában sugárzott, kétszer is.

De maradék - inkább megújításra, mintsem túlzott igénybevételre alkalmas - erejét számos elháríthatatlan, részben talán önnyuogatás címén vállalt feladatra pazarolta.

A megsokszorozódott írószervezetek közül kettőben, a Magyar Írószövetségben és a közreműködésével alakult Magyar Írókamarában tisztségviselő, utóbbiban elnök.

A Móríc Zsigmond halálának 50. évfordulóját előkészítő, gyarapodó működési körű Társaság élén áll. Időszzerű témák vitájának szervezésében érdekelt. Ilyen volt a „Történelmünk jelen pillanata”, amelynek bevezetőjét Göncz Árpád tartotta. Százfelé hívták. 1990 februárjában Németh Miklós miniszterelnök felkérte, vegyen részt a Kossuth-és Széchenyi-díj Bizottság, valamint a Bizottság mellett működő Irodalmi Albizottság munkájában. Segítette a Tokaji Íróklubot. A Magyar PEN tiszteletbeli tagjává választotta. Elnöke volt a *Füst Milán prózairói jutalom* Kuratóriumának. A miskolciak meghívták, legyen az alakuló *Holnap Lap- és Könyvkiadó Alapítvány* első embere, de a *Holland-Magyar Kulturális Egyesületnek (HOMKE)* is elnöke. A pártpolitika is megkönyvezte. Tapogatóztak nála, elvállalná-e a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöki tisztét. Kérték: legyen tanácsadója a *Magyar Néppártnak*, tiszteleti tagja a MSZBT-ből átalakult *Orosz-Magyar Baráti Társaságnak*, szólaljon fel a nemzeti ügyet szolgáló szervezetek gyűlésein. Így lett fővédnöke pl. a *Hunyadi Szövetség* 1992. április 26-án tartott jótékonyági gálaestjének.

Rendezvényeken szerepelt: a lengyel *Marcin Król* eszméletörténész professzor „Három haza-gondolatok a 'helyi', a 'nemzeti' és az 'európai', fogalmáról” című előadásán a Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központban, 1992. augusztus 17-18-án a Magyar Írók I. Világtalálkozóján, Keszthelyen. Az Írószövetség 1992. novemberi közgyűlésén ismét a választmány tagjai közé emelték. A Szövetségen belül alakuló „A Céh író” baráti körnek szervezői így invitálják soraikba: „Nélkülöd el sem tudjuk képzelni az egészet.” A könyvnapon meghívásokat, új műveivel kapcsolatos eszmecsereket már fölösleges is említenünk, pedig a *Vérbozsú* kötet értelmezése ugyancsak próbára tette idegeit.

Ezzel együtt minden tekintélyét latba vetve segítette a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia megalakítását, működésének elindítását, a Kortárs és a Magyar Napló erősítését, a Lyukasóra 1992. október 1-ei útra bocsátását. Írásaival elsősorban ezeket a folyóiratokat segítette, de szívéhez közel állt az *Európai Utas* is. Ha még maradt ideje javítgatott a Kossuth-dramán, figyelmeztetve a kért és kapott dramaturgiai tanácsokra, egyengette útját egy várhatóan színpadra állítható *Vízaknai csaták* című műnek. Komoly esély mutatkozott a *Parázna szobrok*, a *Vízaknai csaták* külföldi, főleg nyugati országokban történő kiadására. Rendezgette kötetben még nem publikált, igen szép számú versét, és dolgozott két új könyvén. A *Kentaurok és kentaurnők* című kötetének értelmező vitájában már nem vehetett részt.

Hogyan is válaszolt Eszéki Erzsébet kérdésére: Megérte-e az íráság? „[pop up title="A holnapot illetően derülő vagyok, válaszom igenlő [...] A többi az utókorra tartozik"]" format="Default click" activate="click" close text="Perbeszédék és párbeszédék... 652–653.”]

1993. április 1-jén, Cseres Tibor 78. születésnapján örvendezők nem látták a szürkeny kárvésző viharfelhők közeledtét. Meghívó érkezett kezeihez a június közepére, esetleg végére tervezett 60 éves érettségi találkozóra. De a Nagy Igazgató másként döntött, a nemzeti lelkiismeret őrállóját május 23-án magához szólította.

A szerző Cseres Tibor veje, a források az író lányának, ill. vejének magántulajdonában vannak. A hagyatékot ők gondozzák, a források közléséhez hozzájárultak.

Forrás

Cseres Tibor levelesládájából (1990-1993)

Zimonyi Zoltán Cseres Tibornak

Kedves Tibor Bácsi!

Mellékelem az idej Tokaji Íróklub programját és a vitára kitűzött téma rövid ismertetését. Szellempezsdítő, hiteles és jó vitát minderről a kuratórium a Te részvételeddel tud csak elképzelni, legyen ez a közreműködés akár előadás, hozzászólás vagy figyelő-ellenőrző jelenét.

A vitára Tokaji Íróklub címen júliusban megjelenő, önálló és jól terjesztett (honoráriumot fizető) újságunk hangolja rá a társaságot, így szellemileg jelen lehetnek Tokajban azok is, akik nem jöhetnek személyesen.

Kérlek, jelezd rövid válaszelevélben vagy telefonon, hogy fölkelte-e az érdeklődésed az összejövetel, számíthatunk-e a részvételekre és milyen formában! A vitára tűzött tárgykörben milyen témákról és milyen címen tartanál, vagy hallgatnál előadásokat. Van-e készséged és érdekesed, hogy május 20-ig rövid, 5-6 flekkes, de 10 flekknél semmiképpen sem hosszabb, tárgykörbe illő írást adj a Tokaji Íróklub című újságba.

Mielőbbi válaszdod várva megbecsüléssel üdvözlő: Zimonyi Zoltán

Budapest, 1991. február 11.

Gépirat, a Tokaji Íróklub céges levélpapírján.

Zimonyi Zoltán Cseres Tibornak

Kedves Tibor Bácsi!

Mellékelten megküldöm az emlékeztetőt, mely kuratóriumunk legutóbbi üléséről készült. Egyúttal tájékoztatlak: a Magyar Írószövetség választmánya a visszalépett Fekete Gyula helyére Cseres Tibort választotta meg kuratóriumi taggá.

Megbecsüléssel: Zimonyi Zoltán

Budapest, 1991. február 25.

Gépirat, a Tokaji Íróklub céges levélpapírján

Cseres Tibor Kajdi Józsefnek

Tisztelt Államtitkár Úr!

F[olyó] évi április hó 15-i levelére válaszolva közölhetem az Irodalmi Albizottság állásfoglalását a posztumusz díjak tekintetében: Albizottságunknak az a véleménye, hogy posztumusz Kossuth és Széchenyi díjat a jövőben nem volna célszerű odaítélni, a közelmúltban egy alkalommal már megtörtént „jóvátétel” után. A következő években méltó élőket kellene jelenre és jövőbe tekintően jutalmazni.

Üdvözlettel, Cseres Tibor

Budapest, 1991. május 1.

Gépirat.

Serfőző Vilmos Cseres Tibornak

Kedves Tibor Bátyám!

Bizonyára meglep a kérésem, hogy minden előzmény nélkül kéziratot kérek Tőled. De ha mertem venni a bátorságot, hogy a Holnap Alapítvány tiszteletbeli elnökének fölkerjelek, amit örömünkre elvállaltál (napokon belül bejegyzésre is kerül), a mostani „ötletemtől” sem akarok visszakozni. Szeretném, hogy mint az előző, a mostani kérésemtől sem zárkóznál el. Tudom, hogy most jelenik meg új regényed, amiről egyébként föltétlenül szeretnék írni^[2], de talán a kézirat leadása óta újra dolgozol, készül új regényed. Ha igen kérek, küldjél belőle lapunknak, a Holnapunk (a Napjaink valamiképpen utódlapjának), tizenöt-húsz flekknyit. Számunkra igen megtisztelő és fontos lenne, ha kéziratot kapnánk Tőled. Szeretnénk minél értékesebb irodalmat közölni, Miskolcon is országos érvényű, igényes lapot szerkeszteni.

Kérem, segíts ebben a törekvésünkben. Megkülönböztetett tisztelettel: Serfőző Vilmos

Miskolc, 1991. június 3.

Gépirat.

Kávássy Sándor Cseres Tibornak

Tisztelt Uram!

Engedje meg szíves tudomására hoznom, hogy 1991. június 29-én a Független Kisgazda-Földművelés- és Polgári Párt alelnökévé választottak és egyik feladatommá a külügyek intézését tették. E minőségemben, minden más előtt, a párt nemzetiségi politikáját szeretném kidolgozni, tekintettel a határon túli magyarság érdekeire és jövőjére. Ebben az ügyben feltétlen szeretném meghallgatni az Ön véleményét és végtelenül lekötelezőnek tartanám, ha módot nyújtana a személyes találkozásra, és a tárgyban történő véleménycserére. Válaszát várva tisztelettel üdvözlö:

Dr. Kávássy Sándor országgyűlési képviselő, az FKGP alelnöke

Budapest, 1991. szeptember 5.

Gépirat.

Jurij V. Sismonyin Cseres Tibornak

Drága Barátom!

Sajnos nem tudsz, amit bírtam. De most újra jobban vagyok. Ha megengeded, Veres Miklós barátom röviden elmondasz, hogy mire készülök. Jelentkezem, ha lesz időm. Sok csodálatos, de jó dolgokat. „Sárga rózsá”-d örökre a legjobb művem, nem hagyom soha többé.

Öllelek Jurij

Kézirat, képeslapon, keltezés nélkül.

Szánthó Béla Cseres Tibornak

Szeretett, régi és hű Bajtársam Tibor!

Túlszaladtunk az ünnepen, de az Újévi kívánság még érvényes: Boldog újévet tehát a Kedves Családnak! Az idén nagy volt az üdvözlő forgalom. Csucsra felől sok régi katonám jelentkezett. Legkedvesebb az a lap, amelyiken a négy unoka jelentkezik, mert Nagyapa már meghalt. Ez a legrégebbi katonám volt, ez a Nagyapa, még a szombathelyi időmből való. Osztály s[er]g[én]t[isz]t voltam, és írnom volt a tizedes. Egyszer egy csomó Szabó Dezső füzetet tett az irataim közé. Minek

ez? - kérдем - olvasni, olvasni - mosolygott a tizedes. Honnan veszi ez, hogy én kamelom ezt az anyagot? Eszembe jutott. Egy igen buta újoncot kaptam irodaküldöncnek. Mikor bejött, azt mondta: „Kezit csókolom”. Ne köszönj te Így Pándi, te m. kir. honvéd vagy, mi voltál civilben? „Urasági cseléd”. Hol? Ne keresd pusztán a Jakabfi uraságnál. Na gyere, repüljünk egyet. És elszálltam az uradalom fölé és vissza, fel az irodába. Ott mondom neki: Na Pándi, ha ménsz eltávozásra, beszéld el a tanyán, hogy a kastély olyan kicsi volt felülről, mint egy gyufásskatulya, az uraság meg nem is látszott, olyan kicsike. Ezt hallotta meg a tizedes, és azóta hozta nekem Szabó Dezsőt. Ilyen ember volt, kár, hogy meghalt.

Tehát Boldog Újévet mégegyszer, kézcsókom a Tolmácsnak.
Téged ölel hű bajtársad Bacci

Berettyóújfalú, 1991. december 30.

Kézirat.

Antall József Cseres Tibornak

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönettel megkaptam 1992. január 2-án kelt szíves levelét, amelyben a tervezett akadémia névsoráról tájékoztattott. Előre kell bocsátanom, hogy a levélnek az a megállapítása, ami szerint „a jövőendő akadémia létszáma Öntől függ”, nem alapul semmiféle „jogforráson”. Úgy gondolom, hogy ez kizárólag a MTA Közgyűlésének döntésétől függ, miután az MTA önállóan gazdálkodik az Országgyűlés által megszavazott költségvetésből. Természetesen igen fontosnak tartom, hogy a leendő akadémia tükrözze a magyar irodalmi és művészeti élet tényleges értékeit, annak nemzeti és európai hagyományait.

Erről a személyes véleményemről Kosáry Domokos elnök urat is tájékoztattam, aki ezirányú egyetértéséről biztosított.

Kérem, hogy a továbbiakat velem megbeszélni szíveskedjék. Szerencsésnek tartanám, ha Gyurkovics Tibor is részt venne egy találkozájukon.

Köszönti: Antall József

Másolatban kapta: Kosáry Domokos elnök úr.

Budapest, 1992. január 3.

Gépirat, a Magyar Köztársaság Miniszterelnöke céges levélpapírján, körbélyegzővel hitelesítve.

Cseres Tibor Csongár Álmosnak

Kedves Álmos!

Nagyon örültem Vércsoszúmról írott szép, gondos, meggyőző ismertető tanulmányodnak. Hálás köszönet jár érte. Faxon megküldtem Ferenczy Jóskának Münchenbe, hátha kedvet kap a németül fordításra. S ha igen, természetesen Reád bízánk a nem könnyű feladatot. Az angol fordítás már készül Kanadában. - Most egy újabb regényen töröm a fejem. A hetvenes évekről szóland, a magyar társadalom akkori s a mai viszonyokra kisugárzó állapotáról.

Mindig nagyon örvendünk, pontos, indultatos helyzetjelentéseidnek. Ilyenféle beszámolókra én már szófukar vagyok, mert művekbe préselem világérzéseimet. További jelentkezéseidet mindig örömmel várva, fogadd baráti ölelésemet. Lisszney kézcsókomat küldve: Tibor

Budapest, 1992. január 15.

Kézirat.

Vekerdi József Cseres Tibornak

Tisztelt Cseres Tibor Úr!

Magyaródy Sándor úrtól értesültem arról, hogy Ön beleegyezését adta „Vércsoszú Bácskában” című könyve angolra fordításához és kanadai kiadásához. A fordítás megszervezésére engem kért meg Magyaródy úr. Gondoskodtam fordítókról. És előreláthatólag rövid idő alatt el fog készülni a fordítás.

Mind Magyaródy úrnak, mind nekem az a véleményem, hogy egyrészt terjedelmi okokból, másrészt az angol nyelvű olvasóközönség eltérő ismeretei és érdeklődése következtében jelentős rövidítés szükséges a bevezető részben (5-99. old.). Rövidített bevezetésben még inkább kidomborodnánk ennek a szakasznak a fő mondanivalói. 1.) a magyar katonaság ill. csendőrség elsősorban partizánok és azok bujtatói ellen lépett fel, és követett el túlkapásokat, a szerb csetnikek teljesen ártatlan polgári lakosságon álltak „bosszút”. 2.) A magyarok főbe lötték, vagy felakasztották a halálra ítélteteket, szerbek bestiális kegyetlenséggel kínozták halálra áldozataikat. 3.) Magyarország volt a hadtörténelemben az egyetlen állam, amely saját hadseregét felelősségre vonta az ellenséggel szemben elkövetett túlkapásokért, a szerb állam büntetlenül hagyta szadista rémtettek elkövetőit. 4.) Ön a „Hideg napok”-ban az erkölcsi megtisztulás érdekében saját hibáinkat feltárta, a szerbek legkisebb mértékben sem viszonzották jó szándékú lépését. 5.) A „hideg napok” néhány ezernyi áldozatát „dermesztő hetek” sok tízezres tömegmészárlása követte.

Amennyiben egyetért rövidítésre vonatkozó elgondolásunkkal, munkája megkönnyítése érdekében készsággal felajánlom, hogy a könyv szövegében bejelölöm az általam összevonhatónak vélt részeket stb., és ezt a példányt elküldöm Önnek. Véleményem szerint az volna legcélszerűbb, ha ezt a rövid bevezetést „A szerző előszava az angol kiadáshoz” címmel látnánk el.

A kiadás gyakorlati - anyagi - részleteit nem ismerem, azonban szeretném feltételezni, hogy ezeket Magyaródy úr megfelelően intézi. Fordítóim szerződés nélkül is hozzákezdnek a munkához, mert tisztában vannak az úgy politikai fontosságával.

Angol cím gyanánt „Vendetta in Serbia” címet javaslom, mert a Bácska vagy Vojvodina név az angol közönségnek semmitmondó.

Szíves válaszát várva, maradok kiváló tisztelettel:

dr. Vekerdi József osztályvezető

Budapest, 1992. január 29.

Gépirat az Országos Széchényi Könyvtár céges papírján sajátkezű aláírással.

Szánthó Béla Cseres Tibornak

Szeretett régi és hű Bajtársam Tibor!

Befutott az Öcsém Sepsiszentgyörgyről és nyomban felástuk az „őseink kertjét”. Sok értékes anyagot leltünk benne. Az öcskös mellre szívta azokat a meglátásokat, melyekről itt elmélkedik. Lennél szíves átolvasni írományát. - A Tolmácsnak kezeit sokszor csókolom, Téged a régi bajtársi szeretettel ölel: Béla bá.

Szánthó András Cseres Tibornak

Nagy érdeklődéssel olvastam át őseink Kertje, Erdély című művét. A tények és események alapos, részletes feltárása és rögzítése örökértékű szellemi termés. Kár, hogy nem terjedhet szélesebb körben, különösen a nyugati világban. Én, aki átéltem a feldolgozott korszakot, sok tekintetben igazoltnak találok meglátásaimat: a tények elbírálásával tökéletesen egyetértek. - Ennek ellenére a mű áttanulmányozása során felvetődött bennem egy gondolat, ami arra késztet, hogy soraimmal felkeressem a mű nagyra értékelt szerzőjét. - A 200-ik oldalon egyik, a mű főszereplőjének szájából hangzik el a következő megállapítás: A dákóromán elmélet: - Legjobb példa arra, hogy a mítoszok, történelmi hipotézisek és mondák, mesék nagyobb lelkiert adhatnak egy népnek, mint a legtárgyilagosabb tényértörténet." Kétségtelen, a román nép esetében ez bebizonyosodott tény. De van nekem egy hasonló tárgyú dolgozattól származó kijegyzésem, ami így szól: „Ha nem történik meg a múlttudatnak megtisztítása a mítoszoktól, akkor a hamistudat erkölcsi válságot idézhet elő.” - Az események ezt a tételt is igazolták. A román politikában, de még a kultúr életben is, hemzsegnek a ferdítések, hazugságok, és ez az utóbbi évtizedekben annyira elhatalmasodott, hogy minden politikai, kulturális, tudományos megnyilatkozásuk hazugságon alapszik: különösen az 1989. decemberi események után ez félelmetes méreteket öltött. Íme az erkölcsi válság! Ma a közéletet ravasz-rosszindulattal párosult tudatlanság irányítja. Nem csak az egyre elviselhetetlenebbé váló gazdasági élet, de a kialakult erkölcsnélküli állapot a riasztó, s ez alattomosan terjed Kelet-Közép-Európa térségében. Magyarországon is jól érezhető hatása, bár nem éppen olyan átható mértékben. Az európai egység megvalósulása a polgári civilizáció jövője szempontjából létkérdés, s ehhez pedig Közép-Kelet-Európa felől vezet az út. Nyilvánvaló tehát, hogy a dákóromán elmélet által meghamisított múlttudat nem csupán magyarprobléma, de az egész Európa sorsát súlyosan érintő kérdés. A XX-ik század utolsó éveiben és a XXI-ik század küszöbén egy sor olyan tényezőnek lehetünk szemtanúi, melyek megkérdőjelezzik az emberiség jövőjét. Ezt egy, az egész civilizált világra kiterjedő erkölcsi forradalom oldhatná meg, s e helyett a dákóromán elmélet által kitermelt erkölcsnélküliség terjed és uralkodik. Ennek a folyamatnak leküzdése ott kezdődhetne, ha feltárodna a történelmi igazságot. Sajnos ez nagyon nehéz, mert a 20-22 milliót kitevő románság lelkivilágát ez a történelmi hamistudat uralja: nehéz azt kimozdítani. Ha létrejöhetne egy nemzetközi tudományos közület, amelyik jó indulattal megközelítve a kérdést, feltárná, hogy a román nép eredetét csakis a latin forrásoknál kell keresni, minthogy a dák kapcsolatokhoz nincsen semmi közük. Jegyzeteim között egy 1910-ben kelt történelmi tárgyú dolgozattól származó kijegyzésem van az alábbi szöveggel: „Cortius nevű szerző Historia Alexandri Magni című művében bizonyítja, hogy a dák nemzet a hun, Csák és géte nemzettel egy nyelvű és azonos volt, csak külön fejedelem alatt éltek Már akkor átok volt köztük a széthúzás.” Ha ez bebizonyosodna, a kontinuitás elmélete neveltségessé válna. A román nép büszke latin eredetére, s ez nyelvészetileg be is bizonyítható, de a dák kapcsolatra semmi bizonyíték nincs. Ez ugyan még nem meggyőző a román tömegek részére, mert sokminden nem bizonyítható az emberiség múltjából, de ha Cortius megállapítását dokumentálni lehetne, azt nehezen tudnák kimagyarázni. Nyugaton az emigráció soraiban annyiféle mozgalom indult a pusztuló magyar élet megmentésére. Vannak egymással vitatkozó, ellentétes felfogások: itthon, Magyarországon sem különb a helyzet. Erdélyben az RMDS [a] támadásokkal szemben olyan érveket hoz fel, melyeket támadóink kiforgatják, és ellenünk fordítják, holott egyedül a dák kapcsolatok valós feltárásával ki lehetne húzni fullánkját ennek az erkölcs bomlasztó elméletnek. Mennyi történelmi tragédiát okozott már ez a fene elmélet: A Horia, Closca és Crisan lázadása, az abrudbányai, magyarigeni, nagyenyedi népiártás stb. mind ennek a következménye: még a marosvásárhelyi 1990. márciusi próbálkozás is, melyet az ottani magyarok ellenállása akadályozott [meg]. No meg a cigányok is segítettek, illesse elismerés őket érte.

Pusztuló életünk mentése tekintetében kulcskérdés a hamis elmélet feltárása, amihez egy erkölcsi megújulás kimunkálása is szükségeltetne.

Elnézését kérem hosszúra eresztett mondandómért... Isten áldását kérve jövőt munkáló tevékenységére, vagyok mély tisztelettel: Szánthó András

Berettyóújfalu, 1992. március 11.

Kézirat.

Horváth László Cseres Tibornak

Kedves Cseres Uram!

Először is, nagyon szépen köszönjük a szokásos honoráriumról való lemondását. Természetesen, a hivatalos zágrábi út anyagi fedezését [talán könyv a kiadó lesz köteles fedezni. Ezt ígérem Cseres Úrnak. Azonban ezen felül is, gondom lesz, hogy valami módon és legalább egy bizonyos fokig megháláljuk Cseres Úr nagylelkűségét. Csak valamennyire magunkhoz térjünk e szörnyű háború következményeitől.

Kapcsolatba jöttem a Horvátországi Magyarok Szövetségével, szeretném őket is beavtatni a könyv kiadási tevékenységébe. Csörgits úr üzente, hogy ismeri könyvet, s fel fogja keresni Cseres Urat Budapesten.

Mellékelem Rukavina tábornoknak írt leveletem. A felesége hívott telefonon, s értesített, hogy mihelyt férje meggyógyul, jelentkezni fog. Én előzőleg egy ismerősömtől hallottam, hogy 2-3 hete látta Rukavinát az utcán sétálni. Viszont április 3-án elhunyt, így sajnos egy nagyon fontos adat forrás nélkül maradtunk. Egy későbbi alkalommal majd felkeresem övegét, hiszem, hogy marad utána valami anyag. (Nem tudom Cseres Úr használja-e a horvát nyelvet. Szükség esetén kérem, forduljon bizalommal húgom egyik gyermekéhez [...] Kitérően beszélnek szerbül is. Levél által megkérem őket a szívességre.)

A könyv fordítása körülbelül másfél hónapon belül elkészül. Nehézség van bőven egy jó magyar-horvát szótárra nagy szükségünk lenne. Az egyedüli mivel rendelkezőnk: Palich Emil: Magyar-szerb-horvát szótár. Terra, Bp., 1965. Nagyon időszerű lenne egy újabb (és esetleg egy bővebb terjedelmű) magyar-horvát szótár kiadása.

Kedves Cseres Uram! Szükségesnek találnám, ha a könyvében (talán utószóként) még egy részt hozzá írna a jelenlegi magyarok helyzetéről Bácskában (Vajdaságban). Mert most is, egy jelentékeny kivándorlóról van szó: hivatalos adatok szerint 25 ezer, de valóban talán 50 ezer fiatalról lehet szó. Ezek többnyire Magyarországon tartózkodnak és bizonytalan ezek hazatérési lehetősége. Ezen kívül egy pancsevői szerb fiatalembertől hallottam, aki átszökött és a horvátok oldalán harcolt megsebesüléséig, hogy szerb hadsereg részén minden ötödik halott magyar! Míg Szerbiából jóformán csak az önkénteseket viszik a harctérre, Vajdaságból viszik őket kíméletlenül.

Szabadkán a Zorka vegyi üzem elé álltak buszokkal, és a fiatalabb munkásságát egyenesen a harctérre szállították. Vajdaságban, különösen „szeretik” ilyen célra a magyarokat. A húgom két fia, akik jelenleg Budapesten tartózkodnak, a napokban újabb behívót kaptak Szabadkán. Szegény félénk nép a bácskai magyarság, nem is csoda. Magára van hagyva, ki van szolgáltatva. Még a mai magyar kormány sem tesz erélyesebb politikai lépéseket javunkra. Az a néhány ember Ágoston András körül nem változthat a helyzeten lényegesen. Ehhez a könyvhöz hozzá csatolt rész, szerintem igen kívánatos lenne a horvát nyelvre fordítottban, de talán a következő magyar nyelvű kiadásban is.

Tegnap volt alkalmam egy rövid beszélgetésre a zágrábi magyar nagykövettel, Bagi Károly Úrral. Mikor ismerősöm megemlítette neki, hogy Cseres Úr könyve le lesz fordítva, a nagykövet megkért, hogy látogassam meg, mert ez nagyon érdekli. Az első kérdése az volt, hogy lehetséges-e találni itt egy kiadót...

A napokban megjelent Vladimir Zerjavic újabb könyve: Opsesije i megalománije oko Jesenovca i Bleiburga. A második részében: Gubici stanovnistva Jugoslavije u drugom svjetskom ratu. Jugoszláv hivatalos adatokra hivatkozva a 212. oldalon ezt az adatot közli, hogy 1941-48. között Vajdaságban 1000 (ezer) magyar esett el. Természetesen fel fogom keresni és elbeszélgetek vele erről...

Ha Cseres Úr továbbra is gyűjti az adatokat a bácskai vérfürdőről, húgomtól, aki havonta fel utazik Budapestre, meghallhatja, hogy nagyanyám meg jómagam (mint 4,5 éves kislány!) hogy mentettük meg Verbászon édesanyámat, Tarján tisztelendő urat s a községházába bezárt magyarok egy részét.

A délvideket horvát nyelven „juzni krajevi”-nek fordítják. Viszont, ezt így nem értenék meg. Ezért vagy: Backa, Banat i Baranja, vagy pedig Vojvodina kifejezést használhatjuk? A 43. oldalon a 33. sorban naptár helyett magtár-e a helyes?

Egyben kívánok boldog húsvéti ünnepet, Szíves üdvözléssel,

Zagreb, 1992. április 8-án

Horváth László

Gépirat sajátkezű aláírással. Az írógép ékezetes fogatékosságait a levél írója golyóstollal javította.

Sáray László Cseres Tibornak

Kedves Tibor Bácsi!

Zimonyi Zoltán arra kért, szedjek össze anyagokat, amelyből kiderülhet, milyen szerepet vállalt a Tokaji Írótábor a néhány évvel ezelőtti Nemzeti Színház vitában. Gondolom a Népszabadságban, március 14-én megjelent (Március idusa és a Singer varrógép című) írás néhány pontatlan megfogalmazására (csúsztatására) kíván reagálni Tibor Bácsi.

Véleményem szerint (20 éve vagyok a tábor szervezője) soha nem volt - s remélem nem is lesz „MDF szervezte a tokaji írótábor”. És más párt által szervezett, - irányított írótábor sem! A cikk szerzője - nyilván konkrét ismeretek hiányában - elhallgatja, hogyan is került föl a gondolat a Magyar Szellemi Védegyelet vezetői részéről, amikor 1988/89-ben nyíltan bírálták a minisztérium intézkedéseit, és bizalmatlanságra hivatkozva már csak a rendszerváltástól remélték a színház valóban nemzeti jellegű megépítését. „Az új művészeti várról...” soha nem mondott le az írótábor kezdeményezte Védegyelet, amelynek 1989. évi helyzetjelentésével - bár csupán formálisan - a Tokaji Írótábor gyűlékezete is egyetértett.

Úgy gondolom ez a lényege a mellékelt nyomtatványoknak, amelyet mellékelten megküldök.

Tisztelettel Sáray László írótábori ügyintéző

Miskolc, 1992. április 16.

Gépirat.

Horváth László Cseres Tibornak

Kedves Cseres Uram!

Mindenekelőtt szíves elnézését kérem, hogy az általam telefonon bejelentett látogató, professzor dr. Bognár András nem utazott Budapestre a megbeszéltek időben. Az utat kénytelen volt elhalasztani, mert indulás előtt (szerdán reggel), érte jöttek valamilyen katonai kötelezettség végett. Így nem volt lehetősége jelentkezni, s én sem tudtam erről időig. Hogy mikor indul Pestre azt jelenleg még nem tudja, de idejében fog jelentkezni Cseres Úrnál.

Bognár úr baranyai származású, [a] háború alatt Újvidékre kényszerültek átköltözni, és 1944-ben onnan menekültek Magyarországon át Zágrábba. Nagyon jól ismeri és érezte meg a Cseres Úr könyvében leírt tragikus történetek hitelességét. Szakmájába vág a téma is. Többek között írt Baranyáról is, és Bácskáról is (ami rövidesen megjelenik). Jól ismeri Kocsis Károly Urat is, s könyveit is. Így hajlandó válaszolni arra a kérdésre is, hogy a hivatalos jugoszláv statisztikai adatokban, a háború utáni időkben Bácskában, miért nincs kimutatva az a nagy magyar hiány. Ezt szuggerálta Zserjavits Vladimir Úr is, akinek könyvét az előbbi levelemben említettem.

Máskülönben, a kiadó kérte, hogy egy idevalósi szakember írjon egy „előszót” Cseres Úr könyvébe. Az előbbi levelemben nem említettem, hogy Rukovina tábornoknak írt levelemben feltettem több konkrét kérdést is. Ezt azért tettem, mert figyelembe vettem azt a lehetőséget, hogy a horvát nyelven való megjelenés után, a könyvet Rukovina (család) egy esetleges bírósági döntés alapján felfüggeszhetné. Erre a lehetőségre a kollégánál figyelmeztetett, aki a könyv másik részét fordítja, és máskülönben ügyvéd itt Zágrábban. (Így mégis kaptak lehetőséget válaszolni.)

Mivel a Rukavinának írt levelemben említettem Matuska Úr könyvét is, s adatokat is használtam abból, úgy éreztem, hogy Matuska Úrnak is küldenem kell egy fénymásolatot levelemről.

A 115. oldalon (13. sorban) írja: „A korczai erdőben...” viszont a 118. oldalon (a 3. sorban) Kozora áll (ami a mostani „jugoszláv” elnevezésnek felel meg).

A 130. oldalon (1. sorban): „csetnikek érkeztek [...] többen monostori sokácokat vélték felismerni közöttük. Nem zárom ki az ilyen lehetőséget, hogy a horvátok (sokácok) is csetnikek között fosztogattak, de kötelességemnek érzem felhívni Cseres Úr figyelmét erre.

Szíves üdvözléssel,

Zágráb, 1992. május 11.

Horváth László

Gépirat a szerző sajátkezű aláírással.

Magyaródy Szabolcs Cseres Tibornak

Örömmel értesítem, hogy könyvének angol kiadása, „Titoist Atrocities in Vojvodina, 1944-1945” címmel, nyomdában van és június elejére készen lesz. A kötet kemény, sötétkék vászonkötésben és fehér kréta papír borítóval (dust jacket) jelenik meg.

Az után érdeklődöm, hogy szerzői tiszteletdíjként felajánlott száz (100) példányt hová küldjük. Ha nincsenek elképzelései ezzel kapcsolatban, ajánlanám lépjen összeköttetésbe külföldi könyvkereskedőkkel. Talán Püski Sándorral lehetne kezdeni (1013 Budapest, Krisztina krt. 26.), mert van egy üzletük New York-ban is, és a Király Béla által alapított Atlantic Research and Publications, Inc. Volna még a terjesztésre alkalmas cég (P.O. Boks 568, Highland Lakes, NJ 07422, USA).

Az amerikai könyvpiacon kb. 25.00-30.00 \$ volna egy hasonló könyv ára, tehát ajánlanám, hogy 10-12 amerikai dollárt kérjen előre darbjáért. Ez kb. az itteni szokásoknak felel meg. Bizományba ne adjon egy darabot sem.

Két mintapéldányt azonnal postára teszünk, amint megérkeznek a Williamvillei raktárunkba a könyvek.

Tisztelettel kívánok további: Jó Munkát!

Magyaródy Szabolcs

1992. május 12.

Gépirat a „Hunyadi Mátyás Munka közösség 105. sz. Kanadai Magyar Öregcserkész Csapat céges levélpapírján, a levél írójának sajátkezű aláírással.

Dupka György Cseres Tibornak

Tisztelt Cseres Tibor!

Elnézését kérem, hogy késvé reagálok leveleire, de betegségem folytán nem tudtam részt venni az emlékbizottság ülésein, s választ sem tudtam időben küldeni. Mulasztásomat azzal próbáltam törleszteni, hogy Móricz Zsigmond rendezvényeket szervezzék Kárpátalján. Először is ez év januárjában Fehérgyarmaton megalakítottuk a Hármashatár Irodalmi Társaságot. Alapító tagjai szabolcs-szatmár-beregi, román szatmár megyei, kárpátaljai írók, közéleti személyiségek, akik egyben vállalták a móriczi hagyományok ápolását, emlékének fönmaradását az ifjúság körében. Szeptemberben közösen veszünk részt Móricz Zsigmond szülőfalujában rendezett programban, Beregszászban szeptember 5-6-án emlékülést tervezünk lebonyolítani. Kárpátalja magyar iskoláiban színes rendezvényekre kerül sor. Szeptember 4-én a szatmári és a szabolcs-szatmár-beregi író társaságokkal közösen felavatjuk Tiszaújlakon Móricz Zsigmond tiszteletére elhelyezett emléktáblát az alábbi felirattal: „Móricz Zsigmond 1879-1942 'A boldog ember' szerzőjének Tiszahát lelkes közönségétől halálának 50. évfordulója alkalmából. Állította: a KMK Sz tiszaújlaki szervezete, a Hármashatár Irodalmi Társaság kárpátaljai tagozata 1992-ben”. Íme dióhéjban a tervezett rendezvényeink.

Tisztelettel Dupka György, 1992. július 8.

Gépirat

Csoba Tamás Cseres Tibornak

Tisztelt Cseres Úr!

Tájékoztatását az eddigi működésükről és az augusztusi tokaji programtervezetet megkaptam, köszönöm. Tervezett részvételi szándékom ellenére sajnálattal tájékoztatom, hogy a jelzett időszakban összpontosuló hivatalos kötelezettségeim (a nemzetközi vásárunk vendégeinek fogadása) miatt az Író tábor programjában nemigen tudok részt venni. Az Író tábor ügyintézőjével és a Kuratórium képviselőjével javasolnék egy szeptemberi találkozást. A távollétem miatt kérem szíves megértésüket, eredményes munkát és kellemes pihenést kívánok.

Üdvözlettel: Csoba Tamás

Miskolc, 1992. július 14.

Gépirat, Miskolc város polgármesterének céges levélpapírján.

Hábel György Cseres Tibornak

Kedves Cseres Úr!

Az év elején írtam Önnek egy levelet, amelyben azt javasoltam, hogy a „Vérbosszú Bácskában” című könyvét szíveskedjék Zágrábban horvát nyelven megjelentetni. Soha aktuálisabb nem lenne, mint most, hogy délszláv nyelven is kiadásra kerüljön és éppen azoknál a horvátoknál, akik maguk is a múltban is most is hasonló gyötrelmeken mennek át.

Levelemre nem kaptam választ, pedig amikor a könyve magyar kiadását készítette elő, a békeszerződésről szóló könyvküldeményemet nagyon kedves levélben megköszönte. Nem értem, hogy idejével miért nem kaptam legalább egy pár soros visszajelzést a megérkezéséről. A postacíme nem lehet rossz, mert akkor a feladónak visszaküldték volna a postáról. De semmit sem kaptam.

Bizonyára hallotta Ön is a rádióban, hogy a szerb parlamentben milyen nagy felháborodás volt, amikor az 1944-es bácskai mészárlások elítélését kérte Ágoston András a VMDK részéről, és egyes szerb képviselők vitatták, hogy egyáltalán mészárlás volt részükről, ugyanakkor felnagyították az újvidéki kegyetlenkedéseinket.

Véleményem szerint nagyon fontos, hogy az Ön könyve ne csak magyarul legyen megírva, hanem délszláv (szerb-horvát) nyelven is és jó lenne angolul is. Ennyivel tartozunk a rengeteg áldozat emlékének.

Örülnék, ha néhány sorban lenne szíves tájékoztatni, hogy megoldható-e a javaslatom, s ha nem, akkor miért nem.

Jó egészséget kívánva, szívélyesen üdvözlö: (Hábel György)

Budapest, 1992. július 24.

Gépirat a szerző sajátkezü aláírásával.

Zimonyi Zoltán Cseres Tibornak

Kedves Tibor Bácsi!

A kuratórium május 12-i döntése alapján elkészítettem és küldöm idej felhívásunkat. Kérem, segítsd további nyilvánosságra hozását, illetve a részvételi lehetőség szájpropagandáját barátaid és ismerőseid körében, külföldieket is beleértve. Ha alkalom adódik, jó lenne, ha nyilatkoznál is a kitűzött témáról, vagy a jelentkezési technikákról.

Bár kitört már a nyár, talán nem végérvényesen és nem visszavonhatatlanul, s van remény, hogy levelem elér. Ha igen, kérlek: segíts, a fentiekben túl is mindenekelőtt a mellékelt ív gyors visszaküldésével, amely a szervezési munkákat könnyíti meg, továbbá - s ez igen fontos - a tábor szellemi előkészítésében. Kérlek, hogy a Tokaji Író tábor című újságba, kérem a válaszd a mellékelt kérdések alapján (természetesen a teljeskörű, rendszeres és módszeres kifejtés igénye nélkül, az általad legfontosabbnak tartott kérdésre, kérdésekre összpontosítva) kb. 1-2 flekk terjedelemben. Kérlek, jegyezd elő a szokásos, az Író tábor megnyitását megelőző napon esedékes kuratóriumi ülésünket augusztus 20-án. Ezen az ülésen meg kellene határoznunk a jövő évi témát, hogy az Író táborban meg is hirdethessük. Mellékelek egy javaslatot, kérem a véleményed, illetve további ötletedet.

Két fontos dolog: az egyik, a felhívásban szereplő lehetőség, miszerint az alapítvány esetenként átvállal részvételi díjat. A rugalmas működés érdekében célszerű lenne, ha a kuratórium a szabályainkban (alapszabályban is rögzített) körszavazás formájában esetileg a szervezőkre ruházná át a kérelmek elbírálását, nyáron ugyanis határozatképes kuratóriumi ülést nem tudunk összehívni, de az ügy hordereje ezt fölöslegessé is tenné. A másik: szponzorokra lenne szükségünk, mert csehül állunk - ebben különös aktivitásra lenne szükség.

Megbecsüléssel: Zimonyi Zoltán

Budapest, 1992. június 19.

Gépirat, a Tokaji Író tábor céges levélpapírján.

D. F. Cseres Tibornak

Mélyen tisztelt Cseres Úr!

Nem tudom, hogy VIII. 16-a után írt levelem megérkezett-e rendeltetési helyére? Ha nem, akkor ismételten értesítem, hogy Vatikánból a Szentatya - II. János Pál pápa - igen magas kitüntetésben részesített: a Pro Ecclesia et Pontifice érdemrend kereszttel ajándékozott meg Isten ügyének a hűséges és kitartó szolgálatáért a „Paulinum” Papnevelő Intézetben Szabadkán. Egyéni meggyőződése, hogy a jó Isten ezt a kitüntetést elsősorban az 1944-es események körül történt kutatómunkáimért adományozta. Nem tudom, tetszett-e hallani az (időközben elhunyt) híres egyháztörténészről: Dr. Gyetvai Péter főtisztelendő úrról. Ő írta többek között az „Egyházi szervezés főleg az egykori déli magyar területeken és a bácskai Tisza mentén” (München, 1987, Corres Gesellschaft). Ő Bácskából származott és átkerült Magyarországra, ahol némi raboskodás után a kalocsai nyugdíjas papok otthonának az igazgatója lett. Minket is ő sarkallt és ösztökélt arra, hogy gyűjtsük össze az 1944-ben történt dolgokat „Halottak hallgatása” cím alatt.

A munkát a két jelzett szerző halála után sikerült (úgy ahogy) befejeztem és tíz példányban legépeltem. Ezekből eljuttott egy-egy példány: 1. A szabadkai püspökségre. 2. A zrenyanini (becskereki) püspökségre. 3. A Zentai Szt. István király plébániára. 4. A Budapesti TV Századunk-rovatához. 5. Az Esztergomi érsekségre. 6. A MTA-nak Nemeskürthy István közvetítésével. 7. A Szabad-Európa rádióknak Münchenbe. 8. A magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösségének, Toronto (Kanada). 9. Dr. Teleki Béla jezsuita atyának Szegedre. 10. A saját irattáramnak.

Őszintén nagyon nagyrabecsült Cseres Úr! Betegségem megbénított, munkámat befejeztem. Elmondhatom Pál apostollal: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam. Készen vár rám az igazság győzelmi koszorúja.” (II. Tim. 4,6-8.) A munka még ugyan nincs teljesen befejezve. Sok adat hiányzik még belőle (Tavaszkút, Nagyfény /Zednik/ Palánka /Backa Palánka/, stb).

Nagyon sajnálom, de nem tudok többet tenni. Én mozgásképtelen vagyok. A mai fiatalabb papok nem igen érdeklődnek az akkori események iránt. Az öregek - az egykori szemtanúk - lassan elhalnak és az eseményekre feledés borul.

Kedves Cseres Úr! Szabad-e egy kérést kifejeztem. Ha lenne a könyvének egy szabad példánya (Vérbosszú Bácskában), és nem esne neheze postán elküldeni a Kecskeméten élő fiam címére, akkor nagyon hálás lennék Önnek. Legyen szabad arra is megkérnem, ha megkapja ezt a levelemet szíveskedjen jelezni a palicsi címemre! Persze csak óvatosan lehet írni. Mindent előre is hálással köszönök!

Mély tisztelettel D. F.

Palicsfürdő, 1992. szeptember 14.

Kézirat.

Czibulás Gábor Cseres Tibornak

Tisztelt Cseres Úr,

A „Magvető Kiadó”-nál, Sarkadi Péternétől kaptam meg budapesti címét. 1991-ben otthoni látogatásom során vettem kezembe a „Vérbosszú Bácskában”-t s azóta foglalkoztat a munkája németre való lefordításának gondolata.

A jelenlegi szerb-horvát-bosnyák események aktualizálják a „Vérbosszú...” 1944-45-ös tartalmát. A „Hideg napok”-at ugyan nem olvasva, a mai napok eseményei készítetnek arra, hogy a művét a legnagyobb publikum elé víve, azt német nyelven porondra hozzam.

Helyesebben, hogy ezt megpróbáljam.

1956-ban Németországba került, Münchenben végzett, időközben 56 éves diplomás pszichológus vagyok, aki nemcsak Magyarország jelenkori történetével, hanem a II. világháború utáni európai eseményekkel szenvedélyből foglalkozik. Nyelvtudásom megengedné azt (ha a német írógépem nem minden további nélkül sejteti ezt), hogy munkáját történelmi értékének megfelelően lefordíthassam.

Persze a fő kérdés a kiadó, ill. a forgalomba hozó megtalálása lenne. Ha németiségem megvizsgálása céljából egy próbamunkát kérne, úgy kérem, értesítsen erről éppen úgy, mint az esetleges elvi beleegyezéséről, ill. ennek ellenkezőjéről.

Gyors válaszát már előre is megköszönve, maradok

Tisztelettel: Czibulás Gábor

München, 1992. szeptember 14.

Gépirat a levélíró céges levélpapírján, sajátkezű aláírással.

Cseres Tibor Czibulás Gábornak

Kedves Czibulás Úr!

Köszönöm megkeresését és fordítói szándékát a Vérbosszú Bácskában tekintetében.

Örömmel egyezek bele, hogy munkámat német nyelvre lefordítsa. Bízom benne, hogy fordítása megfelelő színvonalú lesz, de azért szívesen venném, ha egy-két részletet elküldene nekem, merő kíváncsiságom kielégítésére.

Őn is tudja, hogy a legkiválóbb fordítás is csak a nyomdai megjelenés révén éri el célját. Lehetőségeim e tekintetben s éppen német relációban, korlátozottak, de alkalmasint felkutathatók.

Gondolom, Ön ismeri, vagyis számításba vette az ottani kiadói lehetőségeket, ha lenne már ötlete, kérem, közölje, hogy kiegészíthessem a magam elképzeléseivel.

Szíves üdvözléssel, Cseres Tibor

Budapest, 1992. október 19.

Kézzel írt fogalmazvány „kutyanyelven” és annak gépelt másodpéldánya, aláírás nélkül.

Cs. P. Cseres Tibornak

Kedves Mester!

Valamikor úgy 32 évvel ezelőtt, amikor a „Hideg napok” c. könyve megjelent, s azt a Vígcsínház előtti sátonnál dedikálta, úgy nyárelő táján, ott ólálkodtam egy ideig, miután a könyv megvásárlására szántam magam. Nem is annyira az úvidéki események izgattak, hanem sokkal inkább az, hogy foglalkozik-e azzal, hogy mi történt Bezdánban 1944. nov. 3-án. Mert amint mondani szokás, addig arról mélyen hallgatót a fáma. Pedig akkor ott az ún. szerb partizánok, fegyvertelen, ártatlan civil bezdáni magyarok tömeges legyilkolását hajtották végre, - köztük a Feri öcsém, ki nemcsak testvérem, hanem legjobb gyermekkori pajtásom is volt - őt is megölték. S vele együtt az egyik nagybátyám, két kisgyermek édesapját, s jó néhány barátom, és sokan másokat. De az utasító és végrehajtó príbékekkel szemben jugoszláv

részről semmiféle bírósági felelősségre vonás nem történt, - de tudtommal azóta sem! Akkor, ott, a Vígsház előtti könyvsátornál tettem minderről említést, s Ön arra kért, hogy beszéljek részletesebben az ott történetekről! Amiről részleteket nem tudtam sokat mondani, mivel én akkor nem Bezdánban, hanem már szovjet hadifogságban voltam. Amint a fentieket elmondtam, legalábbis nekem úgy tűnt, mintha különösebben nem érdekelné, kétkedve hidegen hagyná e történetet! S én csalódva, bemutatkozás nélkül gyorsan távoztam. Mint paraszti ivadék, akkor sok mindent nem tudtam... S ha sértőn, stíltalanul jártam el? Ezennel kérem szíves elnézését!

Mindezt követően hosszú évek múltak el, s egyszer csak az Ön tollából megjelenik a „bezdáni ember” kissé bizonytalanul, tétován a homályban. Azt Ön tudja jobban, hogy akkor ott a Vígsház előtti könyvsátornál rajtam kívül még hány bezdáni ember volt, kinek testvéröccsét a szerb martalócok galádul megölték? Hogy hányan? - ez talán ma már édes mindegy - ez már a múlt! Azt viszont sajnálom, hogy akkor az Ön megítélésében tévedtem! Mert mint kiderült, hogy mennyire foglalkoztatta, s mennyire a szívügyének tekintette a 44-es bezdáni véres események feltárását, természetesen írói eszközökkel. S bizonyítja azt a nemrég megjelent „Bácskai vérbosszú” c. könyve is, - melyben a bezdáni áldozatok között két Csapó Ferenc is van, az egyik a testvér öcsém, a másik a nagybátyám, (két kisgyermek édesapja).

Elégedetten nyugtáztam, hogy e drámai téma nem hagyta hidegen. Jelek arra utalnak, hogy Önnek s könyvének, nem kis része van a „Temetetlen holtak” c. TV film elkészítésében is. A film második rész befejező szakaszában, szobámban e filmet nézve, nagy megdöbbenésemre a képernyőn együtt, a bátyám és az öcsém képe jelent meg. 1992. nov. 9.-én a TV/2-ön.

Érthető, hogy mind többek számára az akkori események emberi és erkölcsi élet-értéke - Túlhaladt? De sokan vannak még ma is olyanok, kik egy életen át cipelik magukkal az akkor ejtett sebeket, fájdalmas emlékeket. Mint jómagam is - ki már az élet alkonyánál tart, s mindíg a „talán”-talán az utolsó búcsúintés ez most önnek, sajnos más módon nem tudom, csak így leírva fejezem ki az Igazság, a humánus érdekében kifejtett tevékenységéért, rangos munkájáért a legmagasabb fokú elismerésem és hálás köszönetem!

Tisztelettel Cs. P.

Budapest, 1992. december [?]

Kézirat.

Horváth László Cseres Tibornak

A mostani kilátások szerint, a Vérbosszú Bácskában című könyvének a horvát fordítása hamarosan (cca 2-3 hónap múlva) megjelenik. Jelenleg már megindult a technikai kivitele, tehát remélhető, hogy végleges a dolog.

Az eddigi probléma az volt, hogy a minisztériumtól nem kaptunk semmiféle segílyt. Ebbe azért nem nyugodtunk bele, és más módon közeledtünk hozzájuk. Ez viszont időbe telt. Miután fedeztük a felmaradt költségeket, a kiadónk (aki a papírt fedezte volna), ezt lemondta. Így a mostani kiadónk címe: Centar „August Gustav Matos” Mihanoviceva 28, 41000 Zágráb, telefon 41 445 114 vagy 41 418 646 (Professzor Bozo Rudez). Ez a kiadó vállalja a szükséges költségek fedezését még akkor is, ha ezúttal sem kapunk a minisztériumtól segílyt.

Szerződést még nem írtunk alá, de a legfontosabb, hogy a munka megindult. Részemről szavatolom, hogy Cseres Urat a megbeszélte módon fogják meghívni Zágrábba. Tervezhetnénk-e egy előadást is?

A fedőlap grafikai kivitelét a napokban fogjuk megbeszélni. A kiadó szépen megkérné Cseres Urat, hogy írjon egy oldalas szöveget a horvát kiadás alkalmával. Ezen kívül, használhatjuk-e a háttapon feltüntetett adatokat az íróról vagy talán kívánja ezt bővíteni?

Mivel Vajdaságban igen súlyos a helyzet, és az újvidéki hűgom felmondást kapott, a szabadkai meg fenyegető leveleket (ez nincs velem összefüggésbe), a jövőben óvatosabb leszek. Ezért, talán a nevem sem lesz feltüntetve mint fordító.

Öszinte tisztelettel,

Horváth László

Zágráb, 1993. február 18-án.

Gépirat a szerző sajátkezű aláírásával.

Címkék:

[Hideg napok](#) ^[3]

[Írószövetség](#) ^[4]

[Foksányi szoros](#) ^[5]

[Vérbosszú Bácskában](#) ^[6]

[Cseres Tibor](#) ^[7]

[MSZBT](#) ^[8]

[Vízaknai csaták](#) ^[9]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 4. szám

Forrás webcim: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/cseres_tibor_elete_es_munkassaga_a_rendszervaltas_kezdeten.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/cseres_tibor_elete_es_munkassaga_a_rendszervaltas_kezdeten.html

[2] <https://www.archivnet.hu/javascript%3A%20void%28%29%3B>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hideg-napok>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/iroszovetsseg>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/foksanyi-szoros>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/verbosszu-bacsokban>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/cseres-tibor>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszbt>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vizaknai-csatak>